

tur, ut qui cadebat à syllaba, cadebat à cau-
sa, ne populus ad librum ageret, (a) 3. jam
hodie sublatæ sint utroque jure: (b) 4. non ta-
men censetur sublatæ actio, prout sumitur pro
jure agendi: 5. imò usque adeo necessaria est,
ut sine ea nemo experiri possit. (c)

6. Quinimo, abique actione agens officio
Judicis sine partis petitione à judicio repel-
litur, secundum Glossam: (d) quæ etiam apud
libello componi debet; 7. non tamen exprim-
mendo nomen actionis, quia hoc necessarium
non est, sed solummodo narrando pure, &
simpliciter factum, ex quo resulter nomen ac-
tionis: (e) juxta quam resolutionem intelligi
debet textus in

Leg. Omnes. §. fin. ibi: *Proposita actione,*
Cod. de Episc. & Cleric. &
In leg. fin. Cod. de Interdict. &
In leg. Edita, Cod. de Edendo, &
In cap. *Experientia* 11. quasi. 1. &
In cap. *Ostava* 12. quasi. 2. &
In cap. *Examinata*, de Judic. &
In cap. fin. de Libelli oblation. &
In cap. 1. de Mutuis petitio.

Quibus juribus probari videbatur, nomen
actionis exprimendum esse; debent enim jura
illa intelligi de petitione, in qua narratur fac-
tum apud: ita ut ex eo nomen actionis resulter:
8. alioquin enim, si factum inepte in libello
narraretur, ita quod ex eo nulla actio colli-
gi posset, sententia lata super tali libello inep-
to nulla esset, secundum Glossam: (f) 9. cu-
jus Glossæ opinio etiam hodie procedit de Ju-
re Regio, si ineptitudo libelli à parte oppone-
retur; secus tamen, si opposita non esset, &
de veritate causæ in processu constaret, juxta
text. in leg. 10. tit. 17. lib. 4. Recop. Nec huic

veræ resolutioni obstat lex 1. ibi: *nee tenere*
intentionem, ff. Si mensi, falsum mod. dixer. nam,
omniò intellectu Bartoli, (g) dici potest, quod
ideo ibi libellus viciatur, quia *expresse* ibi pro-
hibitum fuit, actionem intentari in honorem
Agrimenforis, ut colligitur ex verbis illius
text. ibi: *beneficij loco*, & ibi: *bonorarium*:
ob idque operæ pretium duxi actiones, & earum
libellos in isto Tractatu præscribere, juxta
praxim, quæ hodie in Tribunalibus frequen-
tatur: ad cujus rei explicationem breviter
nonnulla erunt præmittenda.

10. Primum, quod actio habet plures sig-
nificationes, secundum Albericum: (h) 11. in
nostra tamen materia actio significat *ius per-
sequendi in judicio, quod nobis debetur.* (i)

12. Secundo, quod actio alia est *nativa*,
& alia *dativa*, secundum Glossam: (j) 13.
Actio *Nativa* dicitur, *quæ habet persistentem*
materiam, ex qua oritur, ut puta, contractum,
vel obligationem: 14. *Dativa* vero dicitur,
*quæ hac materia caret, sed ex æquitate Prato-
ris datur.*

15. At vero in puncto juris verior opinio
est, omnes actiones tantum *nativas* esse, cum
sine persistente materia nulla actio reperiatur:
(k) nec effectus illius communis differentia in-
ter *nativam*, & *dativam*, scilicet, quod *dati-
va* ad hæredes non transit, verus est, secundum
Covarruviam. (l)

16. Tertio, quod actiones aliæ sunt *di-
rectæ*, & aliæ *utiles*: (m) Actiones *Directæ*
sunt, 17. *quæ antiquitus ex contractibus nomi-
natis*, ut puta, exemptione, & locatione, &
similibus, *descriptæ erant* in albo Pratoris: (n)
postea tamen, quia multa plura essent nego-
tia, quam actiones, (o) & plures essent con-
trac-

(a) Juxta text. in leg. 2. §. *Deinde exhib.* ff. de Orig. jur.
(b) Per tit. Cod. de Form. sublat. & per text. in cap. *Dilectis*,
de Judic. sic intelligendum.
(c) Juxta text. in leg. *Si pupilli*, §. *Videamus*, ff. de Neg.
gest. & in cap. *Constitutus* 47. junct. glof. 1. de Elect.
(d) In leg. *Ubi pactum*, Cod. de Transact. receptam com-
muniter ex Tiraq. in leg. *Si unquam*, §. *Reveritur*, n. 281.
Cod. de Revoe. donat.
(e) Juxta text. in dict. cap. *Dilectis*, de Judic. & glof. in
Auth. de *Exhib. reis*, §. 1. verbo *Libellum*, quam sequitur
Bartol. n. 18. & Orosc. n. 32. in leg. 1. ff. de Edend. &
hanc testantur communem opinionem Panorm. Dec. &
Alciat. in dict. cap. *Dilectis*, & Jal. in §. *Omnium*, n. 175.
Instit. de *Action.* explicat Marant. de Ordin. judicior. c.
part. memb. 5. n. 5.
(f) In princip. Instit. de *Oblig.* quam probat Baldus in
leg. *Actori*, & in leg. *In bona fide*, Cod. de *Rebus cred.*
(g) Dict. leg. 1. n. 19. ff. de Edendo, & Felin. cap. *Exa-
minata*, de Judic. & Ripoz. leg. *Edita*, Cod. de Edendo.
(h) In suo Diction. verb. *Actio*. Alciat. in leg. *Edita*, Cod.
de Edend. & Benincasium in princip. Instit. de *Action.* n. 140.
& Ambros. Calep. in suo Diction. verb. *Actio*, & verb. *Actio.*

(i) Juxta text. in princip. Instit. de *Action.* & in leg. *Nihil*
aliud, ff. de *Action.* & obligat. & notat Bald. Angel.
& omnes communiter ex Zafio in princip. col. 1. Instit.
de *Action.* & ibi Corrausius, n. 3. & Benincasius, n. 272.
& 220.
(j) 1. in leg. *Ex legato nepotum*, Cod. de *Legat.* quam
testatur communiter receptam Jaff. in §. *Rufus*, n. 78.
& 79. Instit. de *Action.* & Orosc. in leg. fin. ff. de Edend.
& D. Anton. de Menefis à Padilla in leg. *Naturalis*, §. *At*
cum do, ff. de *Prescript. verb.* & Bonnacal. in *Præfat.* ad
tit. Instit. de *Action.*
(k) Secundum Dec. & Alciat. in leg. *Cum nota*, Cod.
de *Transact.* Forcat. in *Dialog.* 47. in princip. Instit.
de *Action.* verb. *Actionem*, & ibi Horomanum, n. 14.
(l) In reg. *Possessor.* 3. part. §. 1. n. 4. & Manuel. *Costam*
in *Tract.* de *Patruo*, & *neptis*, fol. 8.
(m) Juxta text. in leg. *Actiois*, ff. de *Action.* & oblig. &
in leg. *Actio*, ff. de *Negot. gest.* & in leg. *Curatoris*, Cod.
eod. tit. & glof. 1. in dict. leg. *Ex legato*.
(n) Juxta text. in leg. 2. §. *Deinde*, ff. de *Orig. jur.* & in
leg. 1. Cod. de *Interd.*
(o) Ut in leg. 4. ff. de *Prescript. verb.*

tractus, qui non haberent certam formam ac-
tionum in albo Pratoris descriptam, 18. Prator,
æquitate, & *publica utilitate suadente*, actiones
commodas dedit, quæ utiles appellantur: 19.
regulariter tamen *directæ*, & utiles eandem
naturam habent: (p) & differentias inter uti-
les, & *directas* congerit Barolus. (q)

20. Quarto, quod Justinianus in tit. de
Action. plures divisiones actionum constituit:
primo enim dixit, actiones alias esse *reales*, &
alias *personales*: (r) dixit etiam, alias esse *mix-
tas*, reales, & personales simul: (s) secundo
dixit, actiones quasdam esse *civiles*, & quas-
dam *pratorias*: (t) ubi pratorias subdividit in
reales, & *personales*: de realibus egit in
§. *Namque si cui*, usque ad §. *In personam*, ejusd.
tit. & de personalibus pratorias egit ad dict. §.
In personam: in quo text. juncto §. *Pœnales*,
iterum pratorias personales subdividit in
personales pratorias rei *persequatorias*: (u)
& in personales pratorias *pœna persequato-
rias*: (x) tertio dixit, actiones alias esse *præ-
judiciales*, & alias non *præjudiciales*: (y) quar-
to dixit, actiones quasdam esse *rei persequo-
rias tantum*, quasdam *persequatorias pœna tan-
tum*, quasdam *persequatorias rei*, & *pœna si-
mul*: (z) quinto dixit, actiones alias *in simplum*,
alias *in duplum*, alias *in triplum*, & alias *in*
quadruplum dari: (a) sexto dixit, actiones alias
bonæ fidei esse, & alias *stricti juris*: (b) septi-
mo dixit, actiones alias *arbitrarias* esse, & alias
non arbitrarias: (c) octavo dixit, actiones alias
privilegiatas esse: (d) quarum omnium natu-
ram, & formulam, sequens ordinem Justinia-
ni, explicabo in sequentibus resolutionibus.

EX CAPITE PRIMO.

SUMMARI A.

PRIMUM caput de aliquibus actionibus,
tam personalibus, realibus, quam mix-
tis jure civili introductis.
2. Personalis actio est illa, quæ alicujus per-
sonam, vel ejus hæredis non potest egredi.
Tom. III.

(p) Ut probatur in leg. *Actio*, ff. de *Negot. gest.* & no-
tat Jal. in leg. *Cum fundus*, §. *Servum*, ff. *Si cert. petat.*
n. 14. Duar. lib. 1. *Dip.* in leg. 2. & in leg. *Juris genium*,
§. *Et ideo*, ff. de *Pañ. Baldun.* n. §. fin. verbo *Utilis*, In-
stit. *Ad legem Aquil.* & Connaus lib. 7. *Commentar.* cap. 15.
num. 10.
(q) In leg. 1. ff. de *Action.* & oblig. & Jal. in dict. leg. *Cum*
fundus, §. *Servum*, n. 15. & Car. *Ruin.* in leg. 1. Cod. *Qui*
actum, n. 482.
(r) In §. *Omnium*, Instit. de *Action.*
(s) In §. *Quædam*, eod. tit.
(t) In §. *Sunt præterea*, eod. tit.
(u) In §. *Sunt præterea*, usque ad finem tit.
(v) In §. *Sunt præterea*, eod. tit.
(w) In §. *Sunt præterea*, eod. tit.
(x) In §. *Omnium*, juncto §. *Quædam*, Instit. de *Action.*
(y) In §. *Omnium*, juncto §. *Quædam*, Instit. de *Action.*
(z) In §. *Omnium*, juncto §. *Quædam*, Instit. de *Action.*

3. Actio realis est, quæ continet jus in ipsa
re, eamque, sicut lepra leprosum, comitatur.
4. Per personalem actionem personam tan-
tum obligatam persequimur: at vero per realem
quemcumque rei possessorem.
5. Ut personalis actio oriatur, necessarium
est, contractum, vel quasi contractum, malefic-
cium, vel quasi-maleficium adesse.
6. Realis actio tantum nascitur ex jure,
quod in re habemus.
7. Per personalem actionem intendit quis,
dari sibi oportere, quod domini translationem
significat.
8. Per realem actionem non novum jus, sed
ut id, quod est, declaratur, actor postulat.
9. Sicut personalis actio conditio, ita &
realis venditatio nuncupatur.
10. Mixtae actiones ea dicuntur, quæ simul &
personales, & reales sunt.
11. Speciem de per se non constituunt ac-
tiones mixtae, sed qualitate tantum differunt.
12. Civiles actiones sunt illa, quæ civili ju-
re: pratorie, quæ à Pratore inductæ fuerunt.
13. Prætores possunt jura, & actiones dare.
14. Sicut civiles actiones perpetuæ, ita præ-
toria per annum durare solent.
15. Quando honoraria actio est rei persequo-
toria, perpetuè durat.

CAPUT PRIMUM.

DE NONNULLIS ACTIONIBUS
personalibus, realibus, & mixtis à Jure
Civili descendentibus.

1. Diximus in initio hujus Tractatus, ac-
tiones esse *personales* nonnullas, alias
reales, & alias *mixtas*, & alias inductas esse à
Jure Civili, & alias à *Jure Pratorio* cum Jus-
tiniano: (a) 2. Personalis actio est, quando jus
invenitur in ipsa obligatione, & comitatur per-
sonam obligati, vel ejus hæredis, qui suam per-
sonam representat, nec ultra progreditur. 3.
Realis vero actio est, quando jus reperitur in
ipsa re absque obligatione, & rem ipsam comi-
ta-

(a) In §. *Item si quis*, eod. tit.
(b) De quibus egit in §. *Pœnales*.
(c) In §. *Præjudiciales*, eod. tit.
(d) In §. *Sequens illa dicitur*, de quibus egit à §. *Rei per*
sequenda, usque ad §. *Quædam*.
(e) In §. *Omnium*, eod. tit. quo in loco de omnibus egit,
usque ad §. *Actionum*.
(f) In §. *Actionum*, eod. tit. de quibus ibi egit.
(g) In §. *Præterea quasdam*, de quibus ibi egit, usque
ad §. *Sunt præterea*.
(h) In §. *Sunt præterea*, usque ad finem tit.
(i) In §. *Sunt præterea*, eod. tit.
(j) In §. *Omnium*, juncto §. *Quædam*, Instit. de *Action.*

tatur, & datur contra quemcumque rei possessorem. (b)

4. Ex quo constat, personales actiones distinge à realibus: primo, quia per personales consequimur jus contra solam personam, quæ contraxit, vel deliquit, vel contra ejus heredem; (c) per reales verò persequimur rem à quocumque possessore: (d) & ita natura ipsa distingunt prædictæ actiones.

5. Secundo differunt in origine, quia personalis oritur ex contractu, vel quasi-contractu, ex maleficio, vel quasi-maleficio; (e) 6: realis autem oritur ex re, vel jure, quod in te habemus. (f)

7. Tertio differunt in effectu, quia per personalem actor concludit, quod reus condemnatur ad dandam sibi rem, vel ad dominium transferendum, aut ad aliquid faciendum; (g) 8. at verò per realem actor petit, quod declaretur dominus illius rei. (b)

9. Quarto differunt in nomine, quia personales conditiones appellantur; reales verò vindicationes; (i) 10. mixtæ autem actiones sunt, quæ nec mere reales, nec personales sunt, sed simul reales, & personales, ut puta actio finium regundorum, communi dividundo, familiaris erciscundæ; (j) 11. quæ tamen actiones mixtæ non constituunt speciem de per se, sed differunt qualitate. (k)

12. Rursus, actiones inducunt à jure civili dicuntur civiles, quia ex legibus civilibus descendunt; prætorias verò, quæ à Prætoribus sunt comparatæ: 13. tanta enim fuit Prætoris auctoritas, ut jura, & actiones dare possit: (l) 14. & actiones civiles differunt à Prætoribus, quia civiles sunt perpetuæ; prætorias verò durant per annum: (m) 15. quod verum est, quando prætorias sunt pœnales; cæterum quando sunt rei persequutorias, perpetuo durant. (n) Et an actiones descendentes ab Statutis, & Constitutionibus conditis à Ducibus, Marchionibus,

Episcopis, aut Correctoribus sint perpetuæ, vel annales, resolvunt Jasson, (o) Avileius, (p) & Avendanius: (q) & de omnibus prædictis actionibus personalibus, realibus, & mixtis à jure civili, & à prætorio inductis, sigillatim suo loco à nobis erit dicendum, prius à personali incipiendo in genere, &c.

EX §. PRIMO.

SUMMARIA.

1 Omnes actiones personales dicuntur Conditiones.

2 Olim, qui in personam agebat, suo adversario prius denunciabat.

3 In personalibus actionibus instituendis denuntiatio non est hodie necessaria.

4 Conditionis appellatio omnis actio personalis continetur.

5 Certi conditio generalis est, competitque ex omni causa, qua quid certum petitur.

6 Conditio trahitur ad eas etiam causas, quibus non certum exigitur.

7 Personalis actio ad rem propriam fere nunquam datur.

8 Qui semel est dominus, amplius dominus effici non potest.

9 Ad dandum competit actio personalis.

10 Verbum dare, translationem domini significat.

11 Contra furem actio personalis competere potest.

12 Omnis actio degenerat contra furem.

13 Dominium in furem translatum esse, fingitur.

14 Personalis actio ex contractu, vel quasi, aut ex maleficio, vel quasi-maleficio nascitur.

15 Libellus in actione personali sermone Hispano conceptus.

§. PRI-

(b) Ita colligitur ex dict. §. Omnium, in vers. Namque, juncto vers. Aut cum eo, & ex leg. Actionum genera, in princ. ff. de Action. & oblig. & tradit Jaf. n. 2. & Gomez. n. 13. in dict. §. Omnium.

(c) Juxta text. in dict. §. Omnium, & in dict. leg. Actionum.

(d) Ut probatur in dict. Juribus.

(e) Ut probatur in dict. §. Omnium in illis verbis, ibi: Vel alius quibsdam modis, secundum Jaf. ibi, n. 33. & Cujac.

(f) Ut probatur in dict. leg. Actionum in princ. & in dict. §. Omnium, vers. Namque, & vers. Aut cum eo.

(g) Ut probatur in dict. §. Omnium, vers. Namque, & in §. Appellamus, Instit. de Action.

(h) Ut probatur in leg. Pomponius, §. Sed & is, ff. de Præscript. & in leg. Ex diverso, ff. de Rei vendit.

(i) Ut in dict. §. Appellamus, & in dict. leg. Actionum in princ.

(j) Ut probatur in §. Quædam, Instit. de Action. & in

leg. Actionis 36. vers. Mixta, ff. de Action. & obligat.

(k) Secundum Jaf. in dict. §. Omnium, n. 27. & in leg. 1. n. 2. ff. de Verb. oblig. Gomez. in dict. §. Quædam. Mainierum in lib. 2. Actionum, n. 4. & hanc tenent communem opinionem Jaf. in leg. Si arrogat, n. 45. ff. de Adoption. quævis in specie differre, dicat glos. in dict. §. Omnium, verb. Summa, & alii communiter, quos refert Jaf. ibi, n. 26. & Alex. in leg. In actionibus, ff. de In litem jurand.

(l) Juxta text. in leg. 2. §. Ex tempore, ff. de Origin. jur. & in §. Prætorum, Instit. de Jur. natur.

(m) Juxta text. in leg. In honorariis, ff. de Action. & obligat. & in princ. Instit. de Perp. & tempor. action.

(n) Ut probatur in dict. princ. de Perp. & tempor. action.

(o) In §. Sed ista, n. 27. Instit. de Action.

(p) In cap. Prætorum, cap. 17.

(q) De Mandatis Principum, cap. 5; n. 9. & 10. & in cap. 6. n. 4.

§. PRIMUS.

DE PERSONALI ACTIONE.

1. Personalis actio appellatur conditio à verbo antiquo, condicere, quod significat denunciare: 2. & hinc conditiones omnes actiones personales nuncupantur, ex eo quod olim, qui in personam ageret, denunciare suo adversario soletur, ut certa die judicio adesset: nam postquam extra judicium familiariter debitorem convenerat, ut ei solveret, adversario non satisfaciente, dicebat eadem, & denunciabat diem, qua in judicio sistendum esset: & à tali prædicatione, & denuntiatio diei actiones in personam appellatae fuerunt conditiones: quod nomen adhuc retinet; 3. licet hodie talis denuntiatio necessaria non sit: ac ideo improprie, & abusive actiones personales appellantur conditiones, quia solummodo retinent vestigium nominis abscquo effectu. (a)

4. Qua in re observandum erit, quod licet appellatione conditionis omnis actio personalis contineatur, (b) 5. cum ex omni causa, contractu, quo certum quid petitur, competit certi conditio; (c) 6. tamen etiam trahitur ad eas actiones personales, quæ certum nomen non habent: & dicitur conditio incerti; ut puta conditio ob causam, indebiti, sine causa, ex lege, & similes. (d)

7. Ex qua resolutione colligitur vis, & effectus actionis personalis, scilicet, quod per eam nemo potest rem propriam petere, juxta text. in §. Sic itaque discretis, Instit. de Action. ibi: si apparet dare oportere: quod exponi debet, id est, si agat actione personali. (e) Et ita ibi constituitur Regula, nempe, quod nemo potest rem suam ab alio condicere, id est, nemo potest actione personali rem propriam petere, (f) 8. Et ratio prædictæ regulæ est, quia, quod proprium alicujus est, amplius illius fieri non

potest. (g) 9. Unde cum actio personalis concludat ad dandum, vel ad faciendum, (h) 10. & verbum dare, importet translationem domini, (i) merito ergo res propria actione personali peti non potest.

11. Quæ tamen regula fallit in fure, quia in odium furis introductum est, ut quis rem propriam à fure condicere possit, juxta text. in dict. §. Sic itaque, verb. Plane, & in leg. fin. ff. Quædam. usufruct. caveat: 12. ubi Jurisconsultus inquit, quod omnis conditio degenerat contra furem: & ita conditio furtiva, quæ est actio personalis, rei tamen persequutoria, competit domino, qua repetit rem propriam furto subtractam, vel ejus estimationem; quod specialiter in odium furis, contra naturam actionis personalis, per conditionem furtivam agitur ad dandum: 13. fingitur enim, dominium translatum esse in furem, ut actioni personali locus sit, ut pluribus actionibus teneri, conveniri que possit pro re furtiva. (j)

14. Rursus, personalis actio descendit ex contractu, vel ex maleficio, (k) descendit etiam ex quasi-contractu, vel quasi-maleficio, (l) & ita, quando alicui alicui est obligatus ad aliquid dandum, vel faciendum ex contractu, vel ex quasi-contractu, vel ex maleficio, vel ex quasi-maleficio, tenetur actione personali, & per eam conveniendus erit ab actore. Et libellus concipiendus erit forma sequenti.

LIBELLUS IN ACTIONE PERSONALI.

Ilustre Señor.

15. Fulano, como màs haya lugar de de recho, parezco ante Vmd. y me querello, y pongo demanda contra Fulano; y contandole el caso de ella digo: que así es, que el dicho Fulano y yo fumos concertados, en que yo fuèssè à la Villa de Madrid à llevar, cierto proçeso, y otros recaudos, y que por el trabajo èl me darìa, y pagaria diez du-

(a) Juxta text. in §. Appellamus, Instit. de Action. & resolvunt Ioh. Hocom. n. 17. Mising. n. 2. Joa. Corrafius, n. 5. & Brissonus, lib. 3. de Verb. signific. verb. Condicere.

(b) Juxta text. in leg. Actionum, in princ. 2. §. ff. de Action. & oblig.

(c) Ut in leg. Certi conditio, ff. Si cert. petit.

(d) Secundum Brisson. in dict. leg. 3. verb. conditio, & Corrafi. in dict. §. Appellamus, n. 7.

(e) Secundum Faunum, & Angel. ibi receptos à Mising. ibid. n. 2. quævis alter explicet Dynus receptus ab Hocom. & Corrafi. ibi: & quidquid alter exponat ibid. Jaf. n. 15. & Corrafi. n. 4.

(f) Quæ regul. etiam probatur in leg. fin. ff. Usufruct. quemadmodum, aduocat.

(g) Ut probatur in dict. §. Sic itaque, ad quod text. ille quotidie allegatur ex Jaf. ibi, n. 3. probatur etiam in leg. 3.

§. Ex pluribus, ff. de Acquir. possess. & in leg. Non, ut ex pluribus, ff. de Reg. jur. & in leg. Proprius, Cod. de Legat.

(h) Ut probat text. in dict. §. Sic itaque, ibi: Dare oportere, & in §. Omnium, in vers. Namque, ibi: Dare, aut facere, & in dict. §. Appellamus, ibi: Dare, aut facere.

(i) Ut probat text. in dict. §. Sic itaque, & in leg. Ubi autem non apparet, §. fin. ff. de Verb. oblig. & in leg. Si ita distulabatur in fin. ff. de Contrab. empt.

(j) Juxta text. in dict. §. Sic itaque, vers. Plane, quem ita ibi intelligunt Faber, Angel. Jaf. n. 34. & Placca, n. 3. & Corrafi. n. 4.

(k) Juxta text. in dict. §. Omnium, & in leg. Actionum, ff. de Action. & obligat.

(l) Ut probatur in dict. §. Omnium, ibi: Aliis quibusdam modis, secundum Jaf. ibi, n. 33.

cados: lo qual yo hice, y cumpli de mi parte, y le traxe certificacion de la entrega de los dichos recados, y por ello eti obligado à me dar, y pagar los dichos diez ducados, en que fuimos concertados; aunque por mi ha sido requerido muchas, y diversas veces, que me pague los dichos diez ducados, no lo ha querido, ni quiere hacer, sin contienda de juicio: por que pido à Vmd. que habida mi relacion por verdadera, en la parte que baste, para el vencimiento de esta causa, de lo sobredicho me haga entero cumplimiento de justicia: y por su sententia, que en tal caso lugar haya, condene al dicho Fulano, à que me de, y pague los dichos diez ducados: y así condenado à ello, le compele, y aprénie por todo rigor de derecho: sobre que pido cumplimiento de justicia, y las costas protesto, y el oficio de Vmd. imploro: y juro à Dios, y à esta X que esta manda no pongo de malicia, &c.

Singula clausulae generales hujus libelli explicantur supra, (m) que omnibus libellis, & formulis actionum conducunt: ac ideo earum expositio in isto Tract. repetenda non est.

EX §. SECUNDO.

SUMMARI A

- 1 **S**oli domino competit actio furtiva contra furem.
- 2 Criminaliter potest fur accusari.
- 3 Quatuor actionibus tenetur reus civiliter conventus.
- 4 Per conditionem furtivam ipsa res subtrahita petitur.
- 5 Conditio furtiva domino tantum, actio vero furti ei, cuius interest, competere potest.
- 6 Melius est conditione furtiva, quam rei vindicatione, rem exigere.
- 7 Rei vindicatio contra possessorem tantum competit.
- 8 Conditio furtiva competit contra furem, & ejus heredem, etiam si possidere desierint.
- 9 Etiam si res apud furem sine culpa pereat, competit adversus ipsum condictio.

(m) In 1. Part. 1. Tom. in §. Temp. de Libelli oblatione.

(a) Juxta text. in leg. fin. ff. de Furtis.

(b) Juxta text. in dict. §. Sic itaque, verbi Planè, & in §. Ex maleficiis, Instit. de Action. & in §. ult. Instit. de Oblig. que ex delictis.

(c) Juxta text. in leg. Si pro fure, §. 1. ff. de Cond. furt.

(d) Ut in dict. §. Sic itaque, §. Planè, & in leg. 1. ff. de Condit. furt.

10 **Fur semper in mora legali esse dicitur.**

11 **Etiam si res furtiva pereat, condemnandus est fur, & tanti res aestimatur, quantum unquam plurimi fuit à die commissi furti.**

12 **In conditione furtiva veniunt fructus, tam percepti, quam percipiendi.**

13 **Si fur offerat rem furtivam, & postea apud ipsum pereat, conditione liberatur.**

14 **Re apud furem perempta, potest actor agere ad ipsam rem, vel ad ejus aestimationem.**

15 **Libellus in actione furtiva Hispano sermone confectus.**

§. SECUNDUS.

DE ACTIONE FURTIVA.

QUIA in §. precedenti diximus, actionem furtivam personalem esse, rei tamen persecutoriam, & de ea mentionem fecimus, ideo libuit eam hic inferere. 1. Competit enim ista actio furtiva domino rei, ad recuperandam rem propriam furto subtraham, vel ejus aestimationem: & hoc specialiter inductum est contra naturam actionis personalis in odium furis, ut pluribus actionibus teneatur: 2. nam fur, præter criminalem accusationem, qua impeti potest, (a) 3. aliis quatuor actionibus civiliter conveniri potest, scilicet, actione furti; quæ datur ad poenam in duplum, si furtum non sit manifestum, & in quadruplum, si sit manifestum: (b) item rei vindicatione, & actione ad exhibendam: (c) de quibus actionibus suo loco agemus.

4. Item, & conveniri potest hac actione furtiva, de qua in presenti agimus, & in tort. ff. de Condit. furt. per quam res ipsa furto sublata petitur; (d) 5. differunt tamen inter se, quia ista condictio furtiva datur domino rei tantum, (e) actio vero furti datur non dominis, si sua interfit. (f)

6. Insuper commodius est domino agere conditione furtiva, quam rei vindicatione, (g) Rursus, rei vindicatio datur solummodo adversus possessorem; (h) 8. condictio vero furtiva datur adversus furem, & ejus heredem, tamen si rem surreptam non possideant. (i)

9. Præterea ista condictio competit, etiam si res furtiva casu, & sine culpa furis pereat, ad

(e) Ut in leg. fin. ff. De usufruct. quemadm. caveat, & in leg. 1. ff. de Condit. furt.

(f) Ut in leg. Manifestissimi, §. Sed cum, Cod. de furt. & in leg. 1. cuius, & leg. Itaque, ff. cod.

(g) Ut in leg. In rem, ff. de Rei vend.

(h) Ut in leg. Actionum, ff. de Action. & oblig. & in §. fin. Instit. de Oblig. que ex delictis.

(i) Ut in leg. Si pro fure, §. ult. ff. de Condit. furt.

ad aestimationem, (j) 10. quia fur semper est in mora, (k) 11. & tunc res aestimatur tanti, quanti plurimi unquam fuit à die commissi furti, 12. & veniunt fructus percepti, & percipiendi: (l) 13. nisi fur eam obtulerit, & deinde perierit, quia tunc cessat condictio furtiva. (m) 14. Adverte tamen, quod, re perempta, in electione actoris est agere ad ipsam rem, tanquam peremptam, vel ad ejus aestimationem, secundum Bartolum. (n) Et libellus in hac actione furtiva concipi poterit forma sequenti.

LIBELLUS IN ACTIONE FURTIVA.

Ilustre Señor.

15. „Fulano, parezco ante Vmd. y me querello, y pongo demanda contra Fulano, y digo: que así es, que en un dia de este presente mes de Mayo, que se contaron ocho dias de el, de este presente año de 1583, el dicho adverso entró en mi casa con anidad, y me hurtó lo que hallaste, y contra mi voluntad tomò, y llevò una ropa mia nueva de rafo negro, que valdria treinta ducados, y la traiportò, adonde el quiso: la qual es obligado à me dar, yolver, por ser como es mia, y me pertenecer jure dominii, vel quasi: y puesto, que à ello es obligado, y por mi ha sido requerido, no lo ha querido, ni quiere hacer: por que pido à Vmd. del sobredicho me haga entero cumplimiento de justicia: y si otro mayor pedimento es necesario, habido aquí por expreso, y mi relacion por verdadera, en quanto baste, por su sententia, que en tal caso lugar haya, condene al dicho Fulano, à que me de, buelva, y restituya la dicha mi ropa, que me llevo, ó treinta ducados por ella, que valia à fu justa, y comun estimacion, &c. y para ello pido cumplimiento de justicia, y el oficio de Vmd. imploro, y las costas protesto: y juro à Dios, y à esta X que esto no pido de malicia, &c.

EX §. TERTIO.

SUMMARI A

Reales actiones reivindicaciones dicuntur, quæ à verbo vindicare appellantur, & denominantur.

(j) Ut in dict. leg. Si pro fure, §. fin. & in leg. In re furtiva, ff. de Condit. furt.

(k) Ut in leg. Inter stipulantes, §. Stichum, ff. de Verb. oblig. & in dict. leg. In re furtiva.

(l) Juxta text. in dict. leg. In re furtiva.

latur, & denominantur.

2 **Vindicare nihil aliud est, quam propriam rem ab alio possessam in potestatem nostram reducere.**

3 **Realis actio appellatur, quando jus sine aliqua persona obligatione in ipsa re reperitur: requisita, ut rei vindicatio competat, traduntur.**

4 **Rei vindicatio tantum competit domino verò, vel quasi.**

5 **Sufficit, ut rei vindicatio competat, habere quem dominium revocabile.**

6 **Possessor majoratus potest rei vindicatione experiri, si ab alicujus rei possessione ceciderit.**

7 **Dominium utile habenti competere potest rei vindicatio.**

8 **Qui simpliciter in rei vindicationis libello dominium rei probaturum se dixerit, etiam si utile tantum probet, in causa obtinebit. Dominium duplex est, directum, & utile, secundum communem Doctorum contra Paul. Cast. leg. neum, & Valascum.**

9 **Emphyteota potest agere rei vindicatione.**

10 **Locator ad longum tempus potest rei vindicationem intendere.**

11 **Sufficit, quem esse dominum tempore sententia, ut in rei vindicatione obtineat, licet tempore, quo intentavit rei vindicationem, non fuerit dominus.**

12 **In libello debet actor exprimere, adversarium rem possidere, aut ejus rei nudum esse detentatorem.**

13 **Nudus detentator, si possessorem in iudicio nominet, à rei vindicatione liberatur.**

14 **Verus possessor ibi debet causam prosequi, ubi prius cepta fuit per detentatorem.**

15 **Adversus eum, qui dolo desit possidere, rei vindicatio competit.**

16 **Actor debet certa demonstratione rem, super qua agit, demonstrare.**

17 **In libello debet actor postulare, quod dominus rei petita declaratur.**

18 **Actor petere debet, rem sibi cum fructibus, tam perceptis, quam percipiendis restitui.**

19 **Damnum, & interesse potest petere actor sibi resarciri.**

20 **Fructus, interesse, & damnum liquidari debent à iudice in ipsa sententia condemnatoria.**

21 **Libellus in actione reali, Hispano sermone compositus.**

§. TER-

(m) Ut in dict. leg. In re furtiva.

(n) In leg. Stipulationes divicandam, ff. de Verb. obligat. quæst. 6. receptum ab Alexand. ibi, & à Maling. in dict. §. Sic itaque, n. 10.

§. TERTIUS.

DE ACTIONE REALI.

1. Reales actiones appellantur rei vindicationes, (a) 2. & nuncupantur rei vindicationes a verbo vindicare: est enim vindicare rem ab alio possessam in jus, potestatemque nostram revocare: (b) & inde vindicationes sunt actiones, quibus rem nostram esse intendimus. (c) 3. Rursum, reales actiones sunt, quando jus reperitur absque obligatione alicujus persone, & rem ipsam comitatur, daturque contra quemcumque rei possessorem. (d)

4. Et ad hoc ut actio realis, id est, rei vindicatio alicui competat, requiruntur sequentia: 4. primò requiritur, quod actor dicat, se dominum esse illius rei, & ad se pertinere jure domini vel quasi: (e) 5. sufficeret tamen actori ad hanc actionem habere dominium revocabile. (f) 6. Quo sit, possessorem primogenitum agere posse rei vindicationem pro suo majoratu, si a possessione caderet, secundum Palatium Rubiam: (g) 7. quinimo, sufficeret actori habere utile dominium. (h)

8. Unde qui in libello simpliciter dixerit, se rei dominum esse, & postea probaverit utile dominium, obtinebit in causa: (i) quod intelligendum est juxta id, quod resolvit Covarruias: (j) & quod sit utile, & directum dominium, docet Bartolus, (k) & probatur in Auth. Si vero dominus temporalis, Cod. de Heret. ubi fit mentio domini superioris; ergo est dominium inferius: & ita agnoscit D. Franco à Sarmiento, qui alia genera domini constituit (l) quamvis Paulus Castrensis, (m) & Igneus, (n) & Valascus (o) teneant, non esse utile dominium.

9. Fit etiam ex superioribus, emphyteotam posse agere rei vindicatione: (p) 10. fit insuper, locatorem alicujus rei ad longum tempus posse agere rei vindicatione. (q) 11. Sufficeret denique actori, dominum rei esse tempore sententiae, et si dominus non esset tempore; quo rei vindicationem intentavit, sed postea, lite pendente, dominium supervenerit, secundum Glosam. (r)

12. Secundo requiritur, quod actor in libello dicat, adversarium possidere, vel rem detinere: (s) 13. quod verum est, & procedit nisi verus possessor se offerat liti, quia tunc rei vindicatio cessat contra detentorem: (t) 14. tenebitur tamen verus possessor, si offerens liti, causam prosequi coram Judice, ubi prius fuit cepta, quando comparet pro defensione utilis domini nominantis eum secus, si pro defensione sui directi domini: 2. ita resolvit Covarruias. (u) 15. Pari modo rei vindicatio datur adversus eum, qui dolo desit possidere. (x)

Ter-

(a) Juxta text. in leg. Actionum in princ. ff. de Actum. & obliq. & in §. Appellamus, Instit. de Actum.

(b) Ut probatur in leg. Quinimo 29. §. Argento, & §. Cui legatum, ff. de Auro, & argent. legat. & in leg. 66. ff. de Rei vindic.

(c) Ita explicat Hotoman. Misung. & Corral. in dict. §. Appellamus, & Brisson. lib. 19. de Verb. signific. verb. Vindicatio.

(d) Ut in cap. 1. supr. in princ. dicitur.

(e) Ut in leg. In rem, ff. de Rei vindic. & in leg. Doe ancillam, Cod. cod. tit. & in leg. 25. tit. 2. Part. 3. & quid sit dominium, tradit Bartol. in leg. Si quis vi, §. Differentia, n. 4. ff. de Acquir. posses. cujus definitio communiter recipitur, secundum Ripam in Rubr. Extr. de Causa posses. & propr. & Doctissimum Pinelium in Rubr. Cod. de Bon. mat. 1. part. & illam definitionem Bartol. eleganter explicat more suo solito Doctissimus, & Piusissimus Doctor Navar. in Relect. cap. Non dicitur 12. quest. 1. in premis. n. 7. vers. Undecimo.

(f) Ut in leg. Non ideo minus, ff. de Rei vindic.

(g) In leg. 46. Taur. n. 2. & Anton. Gom. in leg. 40. Taur. n. 76.

(h) Ut in leg. Superficiario, ff. de Rei vindic. & in leg. 1. §. Si ager vestig. vel embi. & tenet glos. in §. Omnium, verb. Possidat, Instit. de Actum. communiter recepta ex Jaf. ibi, num. 66. & Greg. Lup. in leg. 1. tit. 28. Part. 3. in glosi. verb. El señorio.

(i) Juxta text. in leg. Si mater, §. Eandem causam, ff. de Except. rei judic. & hanc dixit communem opinionem olim Præceptor meus venerandus Doctissimus Pinelus in leg. 1.

Cod. de Bon. matern. 2. part. n. 8.

(j) In reg. Possessor 3. part. §. 1. n. 2.

(k) Et omnes in leg. 1. §. Qui in perpetuum, ff. Si ager vestig. & Paris. in cons. 50. n. 21. vol. 1.

(l) In lib. 3. Selectarum, cap. 11. n. 27.

(m) In dict. leg. Si quis vi, §. Differentia.

(n) In leg. Contractus, n. 137. ff. de Reg. jur.

(o) De Jure emph. quest. 15.

(p) Secundum Bart. in leg. Si mater, §. Eandem, n. 2. ff. de Except. rei judic.

(q) Secundum Bartol. in leg. Codicillis, §. Institutio, ff. de Legat. 2. & communiter omnes ex Pinel. in leg. 1. Cod. de Bon. matern. 2. part. n. 18.

(r) Fin. in leg. Si rem, §. fin. ff. de Pignor. action. quam sequuntur Pan. & alii in cap. Abbat. Jani, de Re jud. lib. 6. quod verum est, secundum id, quod docet Bartol. in leg. Et an eadem, §. Actiones, n. 18. ff. de Except. rei judic. & Jaf. in dict. §. Omnium, n. 66.

(s) Ut probat text. in leg. Officium, ff. de Rei vindic. & in leg. 1. Cod. de Alienat. judic. & in cap. Examinata, de Judic. & in leg. 25. tit. 2. Part. 3. & firmat glos. in dict. §. Omnium, verb. Possidat, & ibi Jaf. n. 76. & Misung. n. 24. & Hotoman. ver. De aliqua re.

(t) Ut in leg. 1. Cod. Vbi in rem action. & in cap. Quoniam frequenter, §. Quod si super rebus, ut lite non contest. & in leg. 29. tit. 2. Part. 3.

(u) In Pract. Quest. cap. 8. n. 2. & probatur in leg. 57. tit. 6. Part. 1.

(x) Ut in leg. Quod si, de Dolo, ff. de Rei vindic. & in leg. 30. tit. 2. Part. 3.

§. III. de Actione reali.

16. Tertio requiritur, quod actor in libello rem, quam petit, per duo confinia declaret. (y)

17. Quarto requiritur, quod actor petat se dominum rei declarari. (z)

18. Ultimo requiritur, quod actor petat rem condemnari ad rei restitutionem cum fructibus perceptis, & percipiendis; (a) 19. quinimo actor petere poterit damnum, & interesse. (b)

20. Animadvertere tamen hodie oportet, quod prædicti fructus, interesse, vel damnum à Judice liquidari debent in ipsa sententia, qua rem ad rei restitutionem condemnat, ut probatur in leg. 52. tit. 5. lib. 2. Recop. & in leg. 20. tit. 9. lib. 3. Recop. Et libellus in actione reali concipiendus est forma sequenti.

LIBELLUS IN ACTIONE REALI.

Ilustre Señor.

21. „ Fulano, vecino de tal parte, como „ mas haya lugar de derecho, parecço ante „ Vmd. y pongo demanda à Fulano, vecino „ de tal Lugar, y digo: que así es, que per- „ teneciendo me, como me pertenece jure do- „ minii, vel quasi un prado cerrado, que es „ en tal parte, de que son linderos, de una „ parte prado de Fulano, y de la otra tierra „ de Fulano, el dicho adverso sin titulo, ni „ causa, que bastante sea, tiene entrado, y „ ocupado el dicho prado, y lo tiene, y pos- „ see, goza, y desfructa de tanto tiempo à „ esta parte: y aunque por mi ha sido mu- „ chas, y diversas veces requerido, que me „ lo dexé, buelva, entregue, y restituya, no „ lo ha querido, ni quiere hacer sin contien- „ da de juicio: Por que pido à Vmd. que, ha- „ bida mi relacion por verdadera, en quanto „ baste, y otro mas, y mejor pedimento neces- „ fario siendo por expreso, del sobredicho me „ haga entero cumplimiento de justicia, y „ por su sententia, que en tal caso lugar ha- „ ya, me declare por señor, vel quasi del di- „ cho prado: y así declarado, condene al di- „ cho adverso, à que me de, buelva, entre- „ gue, y restituya el dicho prado con mas „ los fructos, que desde el dia, que fe metio „ en el dicho prado ha rentado, y podido ren- „ tar, y rentare hasta la real entrega, que es- „ ti- „ mo en tantos mil maravedis cada un año: y „ mas le condene en todos los daños, y me- „ noscabos, que el dicho prado tiene despues „ que el adverso lo posee: sobre que pido jus- „ ticia, y costas, y el oficio de Vmd. imploro, „ y juro en forma de derecho, &c.

EX §. QUARTO.

SUMMARIA.

1 Confessoria, & negatoria actiones, qua pro servitutibus competunt, reales sunt.

2 Servitus alia est personalis, alia realis, & alia mixta.

3 Personalis servitus est, qua debetur à persona persone.

4 Res propria nemini servire potest.

5 Servitus realis est, que à re rei debetur.

6 Libellus in actione reali debet formari in pradio, & non in persona.

7 Realium servitutum quedam urbanae sunt, quedam rusticae.

8 Urbanae servitutes sunt illae, que sunt constituta in edificiis habitandi causa factis.

9 Urbanum pradium non locus, sed materia facit.

10 Rustica servitus illa dicitur, qua constituta est in pradiis, non habitandi, sed fructuum percipiendorum causa.

11 Servitus utrum sit urbana, vel rustica ex qualitate pradii dominantis cognoscitur.

12 Mixta servitus est, que debetur à re persone.

13 Personalis servitus cum persona extinguitur.

14 Reales servitutes venditari possunt, tanquam realia.

15 Servitutum quedam sunt continuæ, quedam quasi continuæ, quedam discontinuæ appellantur.

16 Continuæ servitutes sunt, que factum hominis non requirunt.

17 Quasi continuæ sunt servitutes, que post principium non requirunt factum hominis.

18 Discontinuæ servitutes appellantur, que semper factum hominis desiderant.

19 Pro servitutibus confessoria, & negatoria competit actio.

Hhh

Con-

(y) Ut probatur in leg. Forma, ff. de Censib. & in leg. Si in rem, ff. de Rei vindic. & in leg. 25. tit. 2. Part. 3.

(z) Juxta text. in leg. Ex diverso, §. 1. & ibi Bart. ff. de Rei vindic. & Jaf. in dict. §. Omnium, n. 172.

(a) Ut probatur in leg. Fructus 34. ff. de Rei vindic. & in leg. Si navis, §. fin. ff. cod. tit. & in leg. 39. tit. 28. Part. 3.

& explicat Jaf. in dict. §. Omnium, n. 75. Covar. lib. 1. Variar. cap. 3. n. 1. & 6. Pinel. in leg. 2. Cod. de Restind. vendit. 2. part. cap. 4. n. 50. & Connan. lib. 8. Comment. cap. 11.

(b) Juxta text. in leg. Non solum, ff. de Rei vindic. in leg. 39. tit. 28. Part. 3.

20 Confessoria actio illi competit, qui aferit, sibi servitutem constitutam esse, & debet.

21 Negatoria actio ei accommodatur, qui servitutem debere negat.

22 Negatoria, & confessoria actiones pro juribus incorporalibus competunt.

23 In libello confessoria allegare debet actor, se dominum esse praedii dominantis, & ab alio praedio, suo servitutem debitam esse.

24 Praedialis servitus sine duobus praediis consistere nequit.

25 Sufficit, quem esse dominum praedii dominantis, utile, vel quasi dominium habere.

26 Ut actio confessoria competere possit, sufficit, quem jus habere in praedio dominante.

27 Creditori competit confessoria actio.

28 Usufructuarius, etsi non proprio, domini tamen nomine confessoria agere potest.

29 Agens confessoria actor demonstrare debet fundum dominantem per duo confinia, & eodem modo servientem.

30 Actor, si velit confessoria actione experiri, allegare debet, se in quasi possessione servitutis constitutum esse.

31 Confessoria actio pro servitute constituta, non pro constituenda datur.

32 Dicere debet actor confessoria agens, se ab adversario servitutem uti prohiberi.

33 In libello debet actor petere, quod iudex declaret, servitutem suo praedio ab adversarii fundo debitam esse.

34 Actor, in confessoria actione instituenda, potest fructus, & damna postulare.

35 In libello confessoria actionis petere debet actor, quod iudicis officio ab adversario, suisque haeredibus caveatur, non fore se ab ipsi in futurum impediendum.

36 Creditor, usufructuarius, & alii habentes jus in re, si confessoria experiantur, jus, quod eis in re competit, allegare tenentur.

37 Negatoria competit neganti, servitutem debitam esse.

38 Quomodo actor sit in possessione servitutis, probare tenetur, sibi debitam esse.

39 Omnis res libera praesumitur.

40 Agens negatoria allegare debet, se dominum praedii esse, item praedium liberum esse.

(a) Ut in §. Equi si agat, Instit. de Aliion.

(b) Ut probat text. junct. glof. in leg. 1. ff. de Servit. & in leg. 1. tit. 31. Part. 3. Capol. in Tit. de Servit. urban. praed. cap. 1. n. 1. & Anton. Gom. 2. Tom. Variar cap. 15. num. 1.

(c) Ita exemplificat Faber. & Jaf. n. 8. in dict. §. Equi si agat.

(d) Ut probatur in leg. in re communi, ff. de Servit. urban. & tradunt Jaf. n. 2. in dict. §. Equi si agat. Capol. ubi supr. cap. 7. & Anton. Gom. in dict. cap. 15. n. 1.

41 Si quis negatoria experietur, allegare tenetur, adversarium inquietare eum ratione servitutis sibi non debita.

42 Actor negatoria agens potest petere, non solum fructus, & damna, sed etiam interesse.

43 Negatoriam intendens potest a Iudice petere, ut ab adversario cautionem exigat, quod nec ipse, nec ejus haeredes eum amplius inquietabunt.

44 Libellus in actione confessoria Hispano sermone formatus.

45 Libellus in actione negatoria Hispana lingua compositus.

§. QUARTUS.

DE ACTIONE CONFESSORIA, & negatoria.

1. Actiones confessoria, & negatoria reales sunt, & pro servitutibus competunt: (a) 2. pro quarum explicatione constituendum erit, servitutum tres esse species, scilicet, personalem, realem, & mixtam. (b) 3. Personalis servitus est, qua a persona persona debetur, ut puta, quando dominus alicujus servi concessit alteri operas in eodem servo: (c) & in isto exemplo intelligi debet dict. lex 1. tit. 31. Part. 3. quamvis Greg. Lupus ibi intelligat in servitute, quam debet servus domino, quod tamen falsum est, 4. cum in re propria servitus constitui non possit. (d)

5. Servitus Realis est, qua debetur a re rei, ut servitus urbana, & rustica, qua non deberet personae, sed praedio: (e) 6. & ideo libellus, & sententia in praedio, & non in persona debet formari. (f)

7. Et servitutum realium quaedam sunt urbana, & quaedam rustica: 8. Urbana sunt, quae sunt constituta in aedificiis habitandi causa factis, sive in Villa, sive in Civitate, 9. quia praedium urbanum locus non facit, sed materia: (g) 10. servitutes Rusticae sunt, quae constituta sunt in praediis causa fructuum percipiendorum factis: (h) 11. & distinguitur, an sit urbana, vel rustica ex qualitate praedii dominantis, cui servitus debetur, non ex qualitate pra-

(a) Ut leg. Unus ex sociis, ff. de Servit. rust. praed.

(b) Ut in leg. Qui aliena, §. fin. ibi: Sententia praedio datur, ff. de Neg. gest. Capol. ubi supr. cap. 2. n. 1. & definitionem servitutis realis ponit Bartol. leg. 1. ff. de Servit. & explicat Capol. dict. cap. 2. n. 3. Menef. in Rubr. Cod. de Servit. n. 8.

(c) Ut in leg. Urbana praedia, ff. de Verb. signif.

(d) Ut leg. Eo iure, §. Stabula, ff. Quib. mod. pign. tit. citat, explicat Capol. ubi supr. cap. 11. n. 2.

§. IV. de Actione confessoria, & negatoria. I I

praedii debentis servitutum: (i) 12. servitus vero Mixta est, qua debetur a re persona, ut usufructus, usus, & habitatio: & istae etiam dicuntur personales: (j) 13. quia cum persona extinguntur: (k) 14. dicuntur etiam reales, quia tanquam realia vendicantur. (l)

15. Rursus servitutum quaedam sunt continua, & quaedam discontinua. 16. Continuae sunt, quae habent causam continuam, & perpetuam, & factum hominis non semper requirunt: licet a principio requiratur ad constituendam servitutum, ut servitus aqueductus, altius non tollendi, tigni injuncti. 17. Quali-continuae servitutes dicuntur, quae post principium non requirunt factum hominis; non tamen semper sunt in usu actualiter, sed potentialiter, ut servitus stillicidii, aqueductus ex caelo cadentis, quia non semper pluit. 18. Discontinuae servitutes sunt, quae semper requirunt factum hominis, ut servitus itineris, viae, & similes: hanc distinctionem servitutum constituit Gloffa: (m) & praecipuum effectus hujus divisionis veritatur circa praescriptionem servitutum, ut resolvit Capola. (n)

19. His sic constitutis, dicendum est, pro servitutibus proditas esse duas actiones, scilicet, confessoriam, & negatoriam: 20. confessoria enim datur adversus eum, qui alicui impedit servitutem uti: 21. negatoria vero datur neganti se servitutem debere: & ita confessoria competit ad vendicandam servitutum; negatoria autem ad vendicandam libertatem servitutum.

Tom. III.

(i) Ut in leg. 1. §. Area, ff. de Servit. rust. praed. Capol. dict. cap. 11. n. 10.

(j) Ut in leg. 1. ff. de Servit.

(k) Ut in leg. Non solum II. §. Tale, ff. de Liber. legat.

(l) Ut in leg. Ut fini in princ. ff. Si usufruct. peat. & de his mixtis agit late Capol. ubi supr. cap. 3. cum tribus seqq. & Anton. Gom. dict. cap. 15. n. 2.

(m) Mag. in leg. Servitutes, ff. de Servit. & Capol. ubi supra, cap. 19.

(n) In dict. cap. 19. & Anton. Gom. dict. cap. 15. d. n. 24. & Covar. lib. 1. Variar. cap. 17. n. 11. & quis possit constituere servitutes: & quibus possint concedi, & in quibus rebus constituantur, & quomodo, & qualiter constituantur, explicat Capol. late ubi supr. in cap. 14. cum seqq.

(o) Ita probatur in leg. 2. & in leg. Loci corpus, §. In confessoria, ff. Si serv. vindic. & in dict. §. Equi si agat.

(p) Juncto text. in cap. Cum Ecclesia, de Causa possess. & proprietas, & glof. in cap. Examinata, de Judic. verb. Possid. debet, & glof. in cap. Non est moderamen, verb. Si vendicet 16. quest. 1. & tradunt Jaf. n. 35. Gomec. n. 52. in dict. §. Equi si agat, & testatur communem Rebuff. in Tract. de Decimis, quest. 9. n. 11. & Jaf. in leg. Si prius, n. 3. & 4. ff. de Nov. oper.

(q) Lib. 1. Variar. cap. 7. n. 10.

(r) Ut in §. pen. Instit. de Servit. rust. & in leg. Quoties, vindic.

22. competunt etiam istae actiones pro aliis juribus incorporalibus: ut puta, si quis impediatur jure eligendi, decimandi, vel praesentandi, secundum Glossam: (p) et si contrarium sentiat Covarruvias. (q)

23. Et ad hoc ut alicui competat actio confessoria, requiruntur sequentia: primo, quod actor in libello dicat, se dominum, vel quasi dominum praedii dominantis esse, praedioque suo servitutem debere: 24. nam sine duobus praediis servitus non constituitur: (r) quo fit, actorem debere esse dominum praedii dominantis: (s) 25. sufficeret tamen, dominum directum, vel utilem, aut quasi dominum esse, (t) 26. vel habere jus in re dominante, 27. ut est creditor, qui, si impediatur uti servitutem debita rei sibi pignoratae, agere poterit hac actione confessoria: (u) 28. usufructuarius tamen proprio nomine hac actione experiri non poterit: (x) nomine vero domini bene agere poterit. (y)

29. Secundo requiritur, quod actor per duo confinia declaret fundum dominantem, & servientem: (z) 30. tertio requiritur, quod actor in libello dicat, se esse in quasi-possessione servitutis: 31. quia ista actio confessoria competit pro servitute constituta; non vero pro constituenda: (a) 32. quarto requiritur, quod actor dicat se ab adversario impediti uti praedicta servitute: (b) 33. quinto requiritur, quod actor a iudice petat, quod declaret servitutem debitam esse suo praedio a praedio adversarii. (c)

34. Sexto requiritur, actorem petere fructus, & damnas: nam haec omnia in confessoria vendicantur.

Hhh 2

§. 1. ff. de Servit. & in leg. Ergo, ff. de Servit. rustic.

(f) Ut probatur in leg. 1. & 2. & ubi glof. verb. Altius, ff. Si serv. vindic. & notant communiter omnes ex D. Ant. de Padilla in leg. 1. Cod. de Servit. & aqua, n. 58.

(g) Ut probatur in leg. in provinciali, §. Si ergo, ff. de Nov. oper.

(h) Juxta text. in leg. Et qui, ff. de Servit. & in leg. Creditari, ff. de Nov. oper.

(i) Ut probatur in leg. 1. in princ. ff. Si usufruct. peat.

(j) Ut probatur in leg. unic. verb. Item Juliano, ff. de Remis, & resolvit Corral. in leg. Et qui, ff. de Servit. n. 6. & an usufructuarius, vel alius habens utile dominium constituere possit servitutem, tractat glof. & ibi Corral. in leg. 3. ff. de Servit. & Boer. in dec. 181. n. 2. Anton. Gom. in leg. 4. Taur. n. 84. & Pinel. in leg. 1. Cod. de Bonis mat. 3. part. n. 71.

(k) Juxta text. in leg. Forma, ff. de censu.

(l) Ut probat text. in leg. Sicuti, §. Sed si quaeratur, ff. Si servit. vindicet. & quomodo, & qualiter quasi possessio servitutis acquiri possit, docet Bart. in leg. 1. Cod. de Servit. Jaf. in dict. §. Equi si agat, n. 41. D. Ant. de Padilla in leg. 2. n. 3. Cod. de Servit. & aqua.

(m) Ut probatur in leg. Si qui diuturno, §. fin. ff. Si serv. vindic.

(n) Ut in leg. Sicuti, §. Si quaeratur, ff. Si servit. vindic.

niunt: (d) 35. ultimo requiritur, quod actor petat, ut officio iudicis sibi caveatur per impedientem, quod nec ipse, nec sui heredes in futurum non impediant eum uti predicta servitute. (e) 36. Est advertendum, quod quando confessoria intentatur à creditore, usufructuario, vel superficiario, nec esse est dici, se esse creditorem, usufructuarium, vel superficiarium: & in hac actione libellus erit formandus, modo paulo inferius prescripto.

37. Negatoria actio competit neganti, se servitutum debere, ut supra diximus: 38. in qua actione illud erit observandum, quod licet adversarius sit in quasi-possessione servitutis; per hoc tamen non liberabitur ab onere probandi, servitutum constitutam fuisse, etiam si actor non prober libertatem suae rei, 39. quia praesumptio juris est, quemlibet fundum liberum esse. (f)

40. Et ad hoc ut competat haec negatoria alicui requiruntur sequentia: primo requiritur, quod actor dicat, se dominum, vel quasi-dominum praedii esse: (g) secundo requiritur, quod dicat, praedium suum liberum esse: (h) tertio requiritur, quod dicat, adversarium perturbare, & inquietare cum ratione servitutis sibi non debite: (i) 42. quarto requiritur, quod actor petat fructus interesse, & damna, nam etiam in hac actione veniunt: (j) 43. ultimo requiritur, quod petat, quod adversarius praestet cautionem de non perturbando, & inquietando cum super illa servitute non debita, ad quod compelli potest: (k) & libellus in hac actione erit formandus, ut statim dicemus.

LIBELLUS IN ACTIONE confessoria.

Illustre Señor.

44. Fulano, parezco ante Vmd. y pongo demanda à Fulano, y contando el caso, digo: que siendo yo señor de una tierra, que es en termino de tal lugar, que son linderos, de una parte tierra de Fulano, y de otra tierra de Fulano: y teniendo la dicha mi tierra servidumbre de camino por una tier- ra del dicho Fulano, que es junto à la mia, para la ir à labrar, sembrar, y beneficiar, y con el carro acarrear el pan, y fructos que

(d) Juxta text. in leg. Loci corpus, §. In confessoria, ff. Si servit. vindic. & in leg. Uti frui, §. In his, ff. Si usufruct. petat.

(e) Juxta text. in leg. Egi, & in leg. Harum, ff. Si servit. vindic.

(f) Ut probatur in leg. Altius, Cod. de Servo. & in leg. Sicuti, §. Sed si quaratur, juncta glof. ff. Si servit. vindic.

en ella se cogen: y estando en posesión, vel quasi de la dicha servidumbre, el dicho adverso contra todo derecho, sin titulo, ni causa, que bastante sea, me ha impedido, è impide usar de la dicha servidumbre, y no consiente que se palle por la dicha su tierra à la mia, à hacer los aprovechamientos necesarios, de lo qual se me han recrecido muy grandes daños, y menoscabos, así en la dicha tierra, como en los frutos de ella, que estimo en veinte mil maravedis: y aunque por mi ha sido requerido; que no me impida, ni perturbe en dicha servidumbre; antes me dexé passar por su tierra libremente, no lo ha querido, ni quiere hacer sin contienda de juicio: por que pido à Vmd. que, habida mi relacion por verdadera, en quanto baste, y otro mas, ó mejor pedimento necesario siendo por expreso, por su sentencia, que en tal caso lo lugar haya, declare la tierra del dicho adverso deber la dicha servidumbre de camino à la dicha mi tierra, y estar en quasi posesión de ella: y así declarado, mande al dicho parte contraria, que no me perturbe, ni inquiete en el uso de la dicha servidumbre, y mas, le condene en los daños, fructos, è intereses, y menoscabos, que por haverme impedido el uso de la dicha servidumbre se me han seguido, y recrecido, que estimo en los dichos veinte mil maravedis, salvo en todo la judicial tasacion de Vmd. sobre que pido cumplimiento de justicia, y costas, y el oficio de Vmd. imploro, y juro à Dios, y à esta X que esta demanda no pongo de malicia, &c.

Otrosi, de su oficio de Vmd. el qual para ello imploro, à Vmd. pido le compela, y apremie à que me de suficiente caucion, y fianzas, que agora ni en tiempo alguno, el, ni sus herederos y sucesores, ni quien de el, y de ellos hubiere titulo, y causa en la dicha su tierra, no me impedirán à mi, ni à mis sucesores, ni à quien hubiere titulo, y causa en la dicha mi tierra, el paso, y camino por su tierra à la mia, y nos dexarán passar libremente, y usar de la dicha servidumbre: lo qual le mande Vmd. cumpla, y guarde lo graves penas, en sus tales Vmd. desde luego à el, y à sus sucesores, &c.

& traduce Tiraquel. de Primog. quæst. 17. op. 11. & Alciat. in reg. 2. part. 2.

(g) Ut in leg. 2. in princ. ff. Si servit. vindic.

(h) Ut in leg. Loci corpus, §. Competit, ff. Si servit. vindic.

(i) Ut in leg. Si quis diturno, §. fin. ff. Si servit. vindic.

(j) Ut in dict. leg. Loci corpus, §. In confessoria.

(k) Juxta text. in dict. leg. Harum, & in dict. leg. Egi.

§. IV. de Actione confessoria, & negatoria. 13

ceffores los haya por condenados, lo con- trario haciendo: para lo qual, &c.

LIBELLUS IN ACTIONE NEGATORIA.

Illustre Señor.

45. Fulano, vecino de tal Lugar, parezco ante Vmd. y pongo demanda à Fulano, y digo: que así es, que teniendo yo, è poseyendo unas casas mias, y como mias en esta Ciudad à tal parte, de que son linderos casas de Fulano por una parte, y por otra parte casas de Fulano, y por delantera calle pública; y siendo las dichas mis casas libres, y no debiendo servidumbre alguna, el dicho adverso pretende, que deben servidumbre à otras casas suyas: y así, queriendo yo alzar, y reedificar mis casas, me ha impedido el edificio, y que no las alce, denunciandome labor nueva, y por el dicho impedimento no las he podido alzar: de lo qual en la dicha obra se me han seguido de daños, y menoscabos cinquenta mil maravedis, así en los materiales, Maestros, y Oficiales, como en los alquileres; y puesto, que muchas, y diversas veces por mi ha sido requerido, que no me impida el dicho edificio, no lo ha querido hacer sin contienda de juicio: por que pido à Vmd. que habida mi relacion por verdadera, en quanto baste para el vencimiento de esta causa, por su sentencia, que en tal caso lugar haya, del sobredicho me haga entero cumplimiento de justicia, declarando las dichas mis casas ser libres, y no deber servidumbre alguna à las casas del dicho adverso, y mandandole, que no me impida el alzar, y edificar mis casas, y condenandole en los daños, y menoscabos, que se me han seguido de haverme impedido el dicho edificio, que estimo en los dichos cinquenta mil maravedis, salvo la judicial tasacion de Vmd. sobre que pido justicia, y costas, y el oficio de Vmd. imploro, y juro en forma de derecho, &c.

Otrosi, à Vmd. pido, que de su oficio, el qual para ello imploro, condene, compela, y apremie al dicho Fulano, à que me de suficiente caucion, y seguro, que agora, ni en tiempo alguno él, ni sus herederos, ni quien de él, y de ellos tuviere titulo, y causa alguna en las dichas sus casas, no me impedirán à mi, ni à mis sucesores, que al-

ceffores los haya por condenados, lo con- trario haciendo: para lo qual, &c.

EX §. QUINTO.

SUMMARIA.

- 1 Actio mixta est illa, que simul personalis, & realis dicitur.
- 2 In mixtis actionibus dignosci non potest, quis actor, aut quis reus dicatur.
- 3 Mixta actio speciem diversam non constituit, sed tantum qualitate ab aliis segregatur.

§. QUINTUS.

DE ACTIONIBUS MIXTIS.

1 Diximus supra in principio hujus cap. actiones alias mixtas esse, que nec mere reales sunt, sed simul reales, & personales, nec mere personales, ut actio familia eriscunda, & actio communis dividenda, & actio finium regundorum: 2. & in his tribus actionibus uterque actor, & reus est: (a) 3. & qualiter inter se differant actiones reales, personales, & mixtae, tradit Misingerius: (b) non tamen constitunt speciem de per se; sed differunt qualitate, ut in praedicto loco diximus: & de unaquaque sigillatim est dicendum: & ob id, licet omnes tres sint bonae fidei, (c) non inferimus inter reliquas infra in cap. 6. de Act. bona fidei.

EX §. SEXTO.

SUMMARIA.

- 1 §. DE actione familia eriscunda.
- 2 Verbum familia eriscunda exponi debet, id est, hereditatis dividenda.
- 3 Familia praeipue hereditatem significat.
- 4 Familia eriscunda actio jure civili est introducta.
- 5 Inter actiones bonae fidei familia eriscunda actio connumeratur.
- 6 Jurex in actione familia eriscunda ex bono, & aequo procedere potest.
- 7 Actione familia eriscunda conventus, quamvis bonae fidei sit possessor, fructus tamen communicare tenetur.
- 8 Si in re communis hereditatis sumptus fiant, inter cohæredes sunt dividendi.
- 9 In familia eriscunda judicio veniunt damna à cohærede illata.

Ac-

(a) Juxta text. in leg. Actionis verbo, §. fin. ff. de Action. & oblig. & in leg. 2. verbi. In familia, ff. Famil. erisc.

(b) In §. Quædam, n. 10. In tit. de Action.

(c) Ut in §. Actionum, In tit. de Action.

10 Actio familiae eriscunda competit, non solum heredibus iure civili, sed etiam ex iure Pratorio succedentibus.

11 Actio familiae eriscunda ex quasi contractu nascitur.

12 Inter heredes tantum familiae eriscunda iudicium datur.

13 Utilis actio familiae eriscunda datur bonorum possessoribus, & fideicommissariis.

14 Iudex in familiae eriscunda iudicio aequalitatem in divisione servare debet.

15 Res dividenda, si commode divisionem non recipiat, potest iudex ex officio integram rem alicui coheredem assignare, dummodo alteri aestimationem praestari iubeat.

16 Sive ex testamento, sive ab intestato coheredes esse debent, ut familiae eriscunda actio competat.

17 Ut actio familiae eriscunda locum habere possit, necessario requiritur, coheredem faceri, proponentem suum coheredem esse.

18 Si coheres sit in possessione rerum hereditarium, etiam si adversarius suum esse coheredem neget, iudicio familiae eriscunda locus fieri potest.

19 Libellus in actione familiae eriscunda sermone Hispano conceptus.

SEXTUS.

I. DE ACTIONE FAMILIAE ERISCUNDAE.

2. Actio familiae eriscundae exponi debet, id est, hereditatis dividendae: 3. nam familia inter reliquas significationes hereditatem significat: (a) eriscere verbum apud veteres sumitur pro dividere, ut notat Corraus: (b) 4. & haec actio inventa fuit à Jure Civili: (c) 5. & est bonae fidei: (d) 6. ac ideo in ea iudex habet facultatem ex bono, & aequo: (e) 7. ob idque in ea fructus veniunt, quamvis coheres eos bona fide percipiat, nam

(a) Ut in leg. Pronuntiatio, §. 1. ff. de Verb. signifi. & in leg. fin. Cod. eod. tit.

(b) In leg. Prater à fratre, ff. de Condit. indeb. Bifon. in lib. 5. de Verb. signifi. verbo. Eriscunda.

(c) Ut in leg. 1. ff. Famil. erisc.

(d) Ut probat text. in §. Actionum, Infit. de Action.

(e) Ut in leg. Item Labeo, §. 1. ff. Famil. erisc. & in §. Si familia, Infit. de Offic. iudic.

(f) Ut in leg. Inter coheredes, §. Fructus, ff. Famil. erisc. & in leg. Non est, ubi glof. fin. Cod. eod. tit. & Roder. Suar. in leg. 8. tit. De las herencias, lib. 3. Fori, n. 38.

(g) In quo casu loquitur Roderic. & retolvit Covarr. lib. 1. Variar. cap. 3. n. 6.

(h) Ut in leg. 3. §. Plane, cum leg. seq. ff. Comm. divid. & in leg. His consequenter, §. Sumptum, ff. Famil. erisc.

(i) Ut in leg. Et puto, §. Sed est dolo, cum leg. seq. ff. Famil. erisc.

teneretur eos communicare coheredibus: (f) quod procedit, quando ex eis percipiendus faceretur esset locupletior: (g) 8. deinde sumptus bona fide facti in re hereditatis, sunt dividendi inter coheredes: (h) 9. quinimo damna à coherede data in hac actione veniunt. (i)

10. Rursus, haec actio competit coheredi adversus coheredem, ut res inter eos hereditaria dividantur, (j) sive heredes sint de Jure Civili, sive de Jure Pratorio, licet ipsa à Jure Civili descendat: diciturque mixta, quia habet commune dominium cum actionibus realibus ex parte agentis, qui ad rem suam, quam non possidet, agit: (k) habetque communem obligationem cum actionibus personalibus, II. quia oritur ex quasi-contractu: (l) ad eundem enim hereditatem videntur heredes contrahere: (m) 12. ac ideo requiritur, quod sint heredes, sive ex testamento, sive ab intestato, sive ex Jure Civili, sive Pratorio. (n)

13. Datur tamen actio directa de Jure Civili, utilis vero de Jure Pratorio datur bonorum possessoribus, & fideicommissariis, quibus hereditas restituitur ex S. C. Trebelliano: (o) 14. & advertendum est, quod iudex in hac actione adjudicare debet singulas res singulis coheredibus: & si una res pretiosior alia adjudicata sit uni, condemnare debet illum, ut restituat certam quantitatem pecuniae alteri, ut aequalitas servetur: (p) 15. quod verum est, & procedit, quando divisio rerum commode fieri non possit. (q)

16. Et ad hoc quod haec actio alicui competat, requiruntur sequentia: primo quod sint heredes, sive ex testamento, sive ab intestato, sive de Jure Civili, sive de Jure Pratorio: (r) 17. secundo, quod ille, contra quem haec actio proponitur, fateatur, proponentem esse suum coheredem; alioquin, si neget coheredem esse, prius proponenda erit petitio hereditatis, per quam declararetur hares, (f) 18. nisi hanc actionem proponens sit in possessione hereditatis:

(j) Ut probat text. in leg. 1. & tot. tit. ff. & Cod. Famil. erisc.

(k) Ut in dict. leg. 1.

(l) Ut in §. Item si inter, Infit. de Oblig. qua ex quasi contractu.

(m) Ut in leg. Apud Julianum, §. ult. ff. Quib. ex caus. in posses. eat.

(n) Ut in leg. 2. in princ. ff. Famil. erisc.

(o) Ut in leg. Sed & jus, ff. Famil. erisc.

(p) Ut probat text. in dict. §. Quadam, & in §. Si familia, Infit. de Offic. iudic. & in leg. Item Labeo, verbi. ff. Famil. erisc. & in leg. 10. tit. 1. §. Parr. 6.

(q) Ut probatur in §. Eadem, Infit. de Offic. iudic. & notat Gregor. Lup. in dict. leg. 10. verbo. O los dor.

(r) Ut in leg. 2. in princ. ff. Famil. erisc.

(f) Juxta text. in leg. 1. ff. Famil. erisc.

EX §. SEPTIMO.

SUMMARIA.

1 Communi dividendo iudicium, ad dividendam rem titulo particulari communem, redditur.

2 Nemo in commune stare compellendus est, cum communitio discordias pariat.

3 Actio communitio dividendo mixta est.

4 Communi dividendo actio quemcumque possessorem singularem sequitur.

5 Ex quasi-contractu nascitur communi dividendo actio.

6 Bona fidei est actio communi dividendo.

7 Communi dividendo directa actio ei, qui directam habet dominium, competit.

8 Quasi dominium in re communi habenti utilis communi dividendo actio accommodatur.

9 Eodem modo in communi dividendo iudicio procedere iudex debet, sicut in familia eriscunda actione.

10 Sicut familia eriscunda actio pro titulo universali communi datur, ita & communi dividendo iudicium pro titulo particulari communis accommodari solet.

11 Libellus in actione communi dividendo.

§. SEPTIMUS.

DE ACTIONE, COMMUNI DIVIDENDO.

1. Actio communi dividendo competit, ad dividendam rem communem inter aliquos titulo particulari: 2. quia nemo invitatus cogitur esse in communione cum alio: (a) 3. & ista actio est mixta, (b) 4. nam exemplo actionis realis ratione dominii intenditur, & sequitur quemlibet possessorem titulo singulari, (c) & cum actione personali participat: 5. quia habet personales praestationes, & ex quasi-contractu nascitur, (d) 6. etque bonae fidei. (e)

7. Et est duplex, directa, & utilis: directa enim competit ei, qui habet directum dominium rei communis; (f) 8. utilis vero competit habenti quasi dominium in re communi: (g) 9. & in hac actione sunt observanda omnia, quae observari debent in actione familiae eriscundae; (b) dissentit tamen in pluribus ab

tis, nam tunc illa possessio sufficit, etsi adversarius neget, eum coheredem esse: tertio, proponens debet petere divisionem praedictae hereditatis cum fructibus, & damnis, in qua veniunt, ut supra diximus: & tunc libellus erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLUS IN ACTIONE familiae eriscundae.

Ilustre Señor.

10. Fulano, parezco ante Vmd. y pongo demanda à Fulano, y digo: que es anfi, que Fulano en su testamento, y posttrimer a voluntad, con que murio, y passo de esta sentente vida, insitruyo por sus universales herederos à mi, y al dicho adverso, y como tales quísimos, y aceptamos la dicha herencia, y nos metimos, y apoderamos en ella, tomando la posesion de los bienes raices, muebles, y semovientes, deudas, derechos, y acciones, oro, y plata, y moneda: lo qual todo ha estado, y está pro indiviso entre mi, y el dicho adverso; y porque ninguno es obligado à tener en comunion su hacienda con otro, antes de lo susodicho suelen resultar rencillas, y enojos, y por evitallos yo he requerido al dicho adverso, que partamos la dicha hacienda por iguales partes, lo qual no ha querido, ni quiere hacer sin pleyo: por que pido à Vmd. que habida mi relacion por verdadera, en quanto baste, declare por su sentencia, que somos herederos universales del dicho defuncto por iguales partes: y así declarados, condene al dicho adverso, à que de su parte nombre un contador, y partidor, que yo de la mia desde luego nombro à Fulano, para que el por mi nombrado, se junte con el que nombrare el dicho adverso, y ambos à dos juntos hagan la partija de los dichos bienes, y herencia, partiendolos, y dividiendolos entre nosotros por iguales partes, dando, y adjudicando à cada uno, lo que le cabe de la dicha hacienda, y de los fructos, y rentas de ella: sobre que pido cumplimiento de justicia, y costas en caso de contradicion, y el officio de Vmd. imploro, &c.

(a) Ut probatur in leg. fin. Cod. Comm. divid.

(b) Ut probat text. in §. Quadam, Infit. de Action.

(c) Ut probatur in leg. Per hoc iudicium, ff. Comm. divid. & in leg. 1. Cod. eod. tit.

(d) Ut in §. Item, si inter, Infit. de Oblig. qua ex quasi contractu.

(e) Ut probat text. in §. Actionum, Infit. de Action.

(f) Ut in leg. Si quis putans in princ. ff. Comm. divid.

(g) Ut probatur in leg. Communi dividendo cum suis §. ff. Comm. divid.

(b) Ut probatur in §. Eadem, Infit. de Offic. iudic. & in dict. leg. Si quis putans.

actione familiae circundae: (i) 10. & precipua differentia est, quod illa datur, pro dividenda re communi pluribus pertinenti titulo universalis; hac vero datur, pro dividenda re communi pluribus pertinenti titulo particulari, ut puta, si una res legata sit, vel donata duobus: (j) & libellus in hac actione erit formandus modo sequenti.

LIBELLUS IN ACTIONE COMMUNI dividundo.

Ilustre Señor.

11. „ Fulano, ante Vmd. parezco, y pongo demanda à Fulano, y digo: que es así, que à mi, y al dicho adverso juntamente nos fue fecha donacion de una casa à tal parte por Fulano, la qual tenemos pro indiviso; y porque ninguno es obligado à estar en comunidad con otro, por las rencillas è inconvenientes, que de ello suelen resultar, he requerido muchas veces al dicho Fulano, que partamos, y dividamos la dicha casa, el qual no lo ha querido, ni quiere hacer: por que pido à Vmd. que habida mi relacion por verdadera, en quanto baste, y declarando la dicha casa fer comun entre mi, y el dicho adverso, condene al sobredicho à que de su parte nombre un Oficial perito en el arte de carpinteria, que yo estoy presto, y aparejado de nombrar otro, y así nombrados, Vmd. mande à los dichos Oficiales, que dentro de un breve termino partan, y dividan por iguales partes la dicha casa, adjudicando à cada uno de nosotros lo que le convenga, y sobre que pido justicia, y en lo necesario, &c.

EX §. OCTAVO.

SUMMARI A.

1. **F**inium regundorum actio iis competit, qui pradia rustica habent: daturque ad novos terminos constituendos, aut antiquos reparandos.

2. *Mixta est finium regundorum actio.*

3. *Fines magis fundo, quam persona adjudicantur.*

4. *Actio finium regundorum oritur ex quasi-contractu, vel ex quasi-delicto.*

5. *Finium regundorum actio duplex est, alia*

(i) Ut notant Jaf. n. 52. & Mising. n. 36. in dict. §. Quaedam.

(j) Juxta text. in leg. 2. Cod. *Comen. divid.*

directa, alia utilis.

6. *Actio finium regundorum non potest competere, pro constituendis finibus in pradiis urbanis.*

7. *Actio finium regundorum datur etiam in rebus incorporalibus.*

8. *Ad iudicis officium spectat agros personaliter inspicere.*

9. *Propter incommodam terminorum divisionem, iudex potest majorem fundi partem alicui assignare, dummodo alteri astimatio praestetur.*

10. *Quatuor sunt à jure adinventia remedia, pro finibus constituendis.*

11. *Si post litem contestatam aliquis terminum alicujus propria auctoritate occupavit, tenetur ad ejus restitutionem cum tantundem de suo.*

12. *Qui terminum constitutum moverit, poena 50. aureorum plectendus est.*

13. *Ut actio finium regundorum competat, necessarium esse, actorem probare pradium in illo termino habere, si ab adversario negetur.*

14. *Actor probare debet mensuram praediorum.*

15. *Agrimensor ad terminos constituendos constitutus, jurare debet, non secundum veritatem, sed secundum credulitatem suam.*

16. *Iudex debet secundum agrimensoris sententiam judicare.*

17. *Declaratio actionis finium regundorum sermone Hispano composita.*

§. OCTAVUS.

DE ACTIONE FINIUM regundorum.

1. **A**ctio finium regundorum competit illis, qui habent pradia rustica confinia: & datur contra vicinum possessorem, ad constitutionem novorum terminorum, vel reparationem antiquorum, & ad praestandam interellè: 2. & est mixta, realis, & personalis verò est, quia ex quasi-contractu, vel ex quasi-delicto vicinorum oritur, cum niantur producere fines ultrò citroque latius, quam par sit. (b)

5. Et ista actio est duplex, *directa*, & *utilis*,

(a) Ut in leg. *Scd & loci*, §. Si aliter, ff. *Finium regund.*

(b) Ut probatur in leg. 1. ff. *Finium reg.* & notat Benicallus in §. *Quaedam*, Instit. de *Actio. n. 527.*

§. VIII. de Actione finium regundorum.

lis, (c) & est stricti juris, ut firmat Glossa: (d) 6. & solummodo datur pro constituendis finibus in pradiis rusticis; non verò in urbanis, (e) nisi adificium esset loco termini: nam tunc idem judicatur de adificio, quod de termino: (f) datur etiam in rebus incorporalibus, ut puta, pro ponendis finibus, jurisdictionibus, & territoriis. (g)

8. Et est advertendum, quod si pradia non fuerint distincta suis terminis, Iudex personaliter accedere debet ad ea, & per Agrimensorem sumptibus partium ea dividere, & terminos ponere, juxta declarationem Agrimensoris: (h) non tamen est necessum praesentialiter Judicem accedere ad illa loca, licet utile esset; sed sufficit mittere Agrimensores, citatis partibus. (i) 9. Quando autem esset obsecuritas, & commode terminari non posset secundum terminos antiquos, licitum erit Iudici ex pradio unius aliquid pradio alterius adjudicare, condemnando eum in certa quantitate pecuniae danda, cui pars pradii ablata fuit. (j)

10. Advertendum etiam est, pro finibus constituendis quatuor remedia in jure prodita esse: 11. primum est conditio ex leg. *Si constituitur*, Cod. *Finium regund.* videlicet, quando post litem contestatam aliquis occupavit aliquid de termino alieno, tunc ad restitutionem ejus cum tantundem de suo tenetur: 12. secundum est actio Leg. *Agraria* poenalis quinquaginta aureorum in eum, qui terminum egerit, vel moverit: (k) tertium est, accusatio criminalis Adriani Imperatoris. (l)

Quartum est haec nostra actio *finium regundorum*, quae ad hoc, ut competat alicui requiruntur sequentia: 13. primum, quod si reus neget, actorem habere pradium in illo termino, actor ante omnia ostendat, se pradium habere: 14. secundo requiritur, quod actor probet mensuram praediorum: & supradictis probatis, Iudex mittere debet Agrimensorem, qui teneatur facere juramentum *de bene se gerendo in illa agrimensura*, (m) 15. quod juramentum debet Tom. III.

(c) Ut notant Mising. in dict. §. *Quaedam*, n. 42. & Benicallus in §. *Actio. n. 536.* Instit. de *Actio.*

(d) In dict. §. *Actio. n. 536.* Instit. de *Actio.* & ibi Jaf. & Benicall. n. 534.

(e) Juxta text. in leg. 4. §. fin. ver. *Hoc judicium*, ff. *Fin. regund.*

(f) Ut in leg. 2. ff. *Fin. regund.* & explicat Benicall. in dict. §. *Actio. n. 537.*

(g) Ut probatur in cap. *Super eo*, de *Parochiis*, & notat Misinger. in dict. §. *Quaedam*, n. 45.

(h) Ut probatur in leg. *Si irruptione*, ff. *Fin. regund.* & in cap. *Quia indicante*, & ibi optime Panorm. de *Prescript.* & in text. juncta glol. ibi. ver. *Adhibitos* in leg. *Si duobus*, ff. *Si mens.* *fals.* *quodam dixer.* & ibi Barol. & Bald. & in leg.

(i) Juxta text. in leg. 3. Cod. *Fin. regund.* juncta leg. 2. in fin. cum seq. ff. *Si mens.* *fals.* *mod.* & ibi notant communiter omnes ex Panorm. in dict. cap. *Quia indicante*, num. 7.

(j) Juxta text. in leg. 2. §. fin. cum leg. seq. ff. *Fin. regund.* & in §. *Si finium*, Instit. de *Offic. judic.* & in leg. 10. tit. 15. Part. 6.

(k) Ut in leg. 1. ff. de *Termin. meto.*

(l) De qua in leg. 1. & 2. ff. de *Termin. meto.*

(m) Secundum Bald. & Salic. in leg. *Hac editalis*, §. *Hic illud*, Cod. de *Secund. Salic.*

(n) Secundum communem ex Felin. in cap. *Propositi*, de *Probet.*

esse de credulitate; non vero de assertione veritatis. (n) 16. Et facta relatione per Agrimensorem, Iudex tunc profert sententiam, qua praecipit, *mensuram, & declarationem Agrimensoris servari*: quae praxis probatur, & procedit ex leg. 3. Cod. *fin. regund.* sed hodie in aliquibus Tribunalibus alia praxis observatur: & ut melius percipi possit, eam sermone Hispano praescribam, quae talis est.

17. *Queriendo alguno apear sus heredades, que tiene en algun lugar, para saber las yugadas que tiene, y por adonde van sus lindes, y mojonas, y las tierras que son suyas, hace un pedimento à la Justicia en la forma siguiente por via de Auto.*

„ En Salamanca, à tantos dias de tal mes, y de tal año, ante el Señor Licenciado Fulano, Teniente de Corregidor en la dicha Ciudad, y en presencia y por ante mi el presente Escribano, y testigos infraescriptos, pareció presente Fulano, vecino de la dicha Ciudad, y dixo: que por quanto tiene tantas yugadas de heredad, y muchos prados de yerba en tal Lugar de esta jurisdicción, que le conviene apear las dichas heredades, y prados, para saber lo que hacen, y por donde van sus lindes, y mojonas, atento que entiendo, que los vecinos, y herederos del dicho Lugar le tienen ocupada mucha parte, de lo que le conviene: que pedia, y pidio à fu Merced mandasse hacer, el dicho apeo, y nombrasse personas antiguas, que sepan los limites, y mojonas, y conozcan las dichas heredades, para que le hallen, à hacer el dicho apeo, y para ello pidio justicia, &c.

Presentada esta peticion, el Juez responde, que nombre los señores, que tienen heredades en el dicho Lugar, que confinen con las que quiere apear, ó en las comarcas del dicho Lugar, que el cità presto de hacer justicia: y luego el que quiere hacer el dicho apeo presenta un Memorial ante el Juez, donde nombra los señores.

13. tit. 14. Part. 3. & leg. 10. tit. 15. Part. 6.

(i) Juxta text. in leg. 3. Cod. *Fin. regund.* juncta leg. 2. in fin. cum seq. ff. *Si mens.* *fals.* *mod.* & ibi notant communiter omnes ex Panorm. in dict. cap. *Quia indicante*, num. 7.

(j) Juxta text. in leg. 2. §. fin. cum leg. seq. ff. *Fin. regund.* & in §. *Si finium*, Instit. de *Offic. judic.* & in leg. 10. tit. 15. Part. 6.

(k) Ut in leg. 1. ff. de *Termin. meto.*

(l) De qua in leg. 1. & 2. ff. de *Termin. meto.*

(m) Secundum Bald. & Salic. in leg. *Hac editalis*, §. *Hic illud*, Cod. de *Secund. Salic.*

(n) Secundum communem ex Felin. in cap. *Propositi*, de *Probet.*

hopes, y herederos, que tienen heredades en el dicho Lugar, o en sus comarcas, que confinen con las suyas: y entonces el juez manda, que se notifique a los dichos señores, que para tal día Fulano quiere aprear las heredades, y prados, que tiene en tal Lugar, que parezcan, y se hallen presentes, a ver hacer el dicho apeo; donde no, que en su ausencia se hará, y les parará tanto perjuicio, como si estuvieran presentes: y manda asimismo, que de esto se ponga en los lugares públicos acostumbrados una Carta de edicto general: por la qual el juez manda hacer saber a todas las personas, que pretenden algun interese, como Fulano quiere aprear tales heredades, y prados, que para tal día se hallen presentes, a ver hacer el dicho apeo, señalando el día en que se ha de hacer: y hecho esto, para el termino del edicto y citacion, el que pide el apeo, parece ante el juez, y acusa la rebeldia a los citados, de que no han parecido a contradecir el dicho apeo, que pide a su Merced lo mande hacer: y entonces el juez manda, que se de mandamiento para que el Concejo nombre dos personas antiguas, que sepan de las heredades, y hagan el dicho apeo, y que nombradas, vengyan primero ante el dicho juez a jurar, o la mesma parte se las nombra: y el juez las ha por nombradas, y recibe de ellas juramento, de que haran bien su officio, segun, y como entendieran, y creyeren conforme a sus conciencias, adjudicando a la dicha heredad, lo que le pertenece, y no quitando de uno para dar a otro: y hecho el dicho juramento, los nombrados comienzan a hacer el apeo: y declaran, como tal tierra es de tal heredad, y quanto haee en sembradura, y por donde van los mojonos, y lindes, y los señalan, haciendo mojonos de nuevo: y assi prosiguen hasta acabar el dicho apeo: y si hay alguna contradiccion en ello, porque otro dice, que es la tierra suya, y que la lindre va por otra parte, se ha de averiguar primero aquella duda en juicio plenario: y si no buviere alguna contradiccion, el apeo se acaba, y es titulo suficiente para el dueño de la heredad, atento que las partes fueron citadas.

Circa superiorem proxim est advertendum, quod citatio, qua fit partibus, procedit ex leg. 3. Cod. Fin. regund. (q) & edictum citationis procedit ex iis, que notat Glossa, (p) cum

(d) Et ex traditis per Panorm. in cap. Quia indicante, n. 6. de Prescript.

(p) In Extravag. Ad reprehendum, quomodo in lase maj. crim. verb. Per edictum.

(q) Ut in leg. Si eo tempore, Cod. de Remis. pig. & tradit. Felin. in cap. Quoniam frequenter, §. Porro, ut lise non contest.

(r) In cap. Quia indicante, de Prescript. n. 1. & Dec. in

in presenti citatur vicini illius loci, & etiam incerti contradictores, quorum interest; quo casu est locus citationi per edictum. (q) Deinde juramentum Agrimenforum procedit ex iis, que notat Felinus: (p) & qua actione teneantur Agrimenfores, si dolo, vel lata culpa intulerint gravem partibus, tradit Glossa. (r) Et predicta agrimensuratio fieri debet expensis communibus, etiam si una pars contradicat eidem, secundum Salicetum. (t)

EX CAPITE SECUNDO.

SUMMARI A.

- 1 Prætor dicitur actio, eo quod à Pratore fuerit adinventa.
- 2 Prætores non solum actiones, sed etiam jura reddere poterant.
- 3 Jus, & actiones à Pratore Introductæ, honoraria alio nomine vocantur.
- 4 Honorabile magistratum gerebat, & administrabat Prætor.
- 5 Prætoris officium in reddendis actionibus, per quam utile erat.
- 6 Equitatem semper præcussis habent Prætores.
- 7 Prætoriarum actionem quædam reales, quædam personales dicuntur.
- 8 Prætorie actiones alia sunt rei persecutoria, alia pænæ tantum.

CAPUT SECUNDUM.

DE NONNULLIS ACTIONIBUS Prætoriiis.

Exemplo Justiniani hæcenus egimus de quibusdam actionibus à Jure Civili inductis pro illa secunda divisione, quam fecit in §. Sed ista, Instit. de Action. 1. unde continuando prædictam divisionem, opportunè agendum erit in præsentibus de actionibus prætoriiis, quæ idè prætorie appellantur, quia à Pratore comparate fuerunt: 2. tanta enim fuit Prætoris auctoritas, quod jura, & actiones dare possit, (a) 3. quod Jus Honorarium appellatur, & actiones honorarie: 4. quia Prætores gerebant magistratum honorabilem. (b) Fuit

cap. Proposisti, n. 15. de Probat.

(f) 1. in dict. cap. Quia indicante, & ibi Panorm. n. 1. & 4. & Felin. n. 2.

(t) In leg. 3. Cod. Fin. regund. & Felin. in dict. cap. Quia indicante, n. 1.

(a) Ut probatur in leg. 2. §. Eo tempore, ff. de Orig. jur. & in §. Prætorum, Instit. de Jur. natur.

(b) Ut probatur in dict. §. Prætorum, & in leg. In honorariis,

5. Fuitque valde necessarium, Prætores jus, & actiones dare, quia cum Prætor prævideret aliquid negotium emergens, pro quo actio data non erat à Jurisconsultis, equitate suadente disponebat, & actionem præstabat: 6. semper enim Prætor præ oculis equitatem habebat. (c) Et qualiter differant prætorie à civilibus, diximus supra, (d) 7. Et harum actionum prætoriarum quædam esse reales, & quædam personales, dixit Justinianus; (e) 8. & quædam esse personales rei persecutorias tantum, quædam vero esse personales persecutorias pænæ tantum: (f) de quibus omnibus ordinatim, & resolutivè pro juvenum instructione à nobis erit dicendum in sequentibus resolutionibus, inchoando ab actionibus prætoriiis realibus.

EX §. PRIMO.

SUMMARI A.

- 1 Publiciana sic fuit denominata, eo quod à Publicio fuerit inducta.
- 2 Actio Publiciana ei competit, qui nondum est dominus effectus.
- 3 Habilis titulus, & justus ad domini translationem requiritur, ut actio Publiciana competere possit.
- 4 Si à pupillo vel furioso quis rem habeat, Publicianam intendere non poterit.
- 5 Qui emit à minore bona fide, existimans majorem esse, uti potest Publiciana.
- 6 Qui emit à furioso, quem sana mentis esse existimat, Publicianam habet.
- 7 Intelligitur verè text. in leg. 2. §. Si à Pupillo, ff. Pro empt. & intellectus aliorum rejiciuntur.
- 8 Qui à furioso, quem sana mentis credit esse, rem emit, atenta rei veritate, Publicianam non intendit.
- 9 Emens à furioso, credens eum inumbriatæ quietis, existimatione & opinione considerata, Publicianam habere potest.
- 10 Rem ex titulo pignoris, precarii, aut commodati detinentes non possunt Publicianam exercere.
- 11 Officium Judicis competit detentatori.

Tom. III.

bus ad rerum restitutionem.

- 12 Non dominus debet esse is, qui Publicianam intendit.
- 13 Per traditionem à vero domino factam, jure gentium dominium acquirimus.
- 14 Quod nostrum est, non potest amplius per usucapionem nostrum effici.
- 15 Ibi cessat Publiciana, ubi usucapio locum habere non potest.
- 16 Utilis dominus non Publiciana, sed rei vindicatione agit.
- 17 Publicianam intendens probare debet titulum, & traditionem rei.
- 18 Solo juramento proprio probantur, quæ in conscientia consistunt.
- 19 Ex justo titulo resultat bona fides.
- 20 Traditionis tempore bonam fidem habere debet actor, ut Publicianam in judicio deducat.
- 21 Duobus temporibus requiritur in emptiois contractu bona fides ab emptore.
- 22 Actor in libello Publiciana petere debet, quod rem ad se pertinere jure domini, vel quasi declaratur.
- 23 Dicere debet in libello Publiciana actor, adversarium, aut possidere, aut dolo possidere desisse.
- 24 Publiciana non potest contra titulo possidentem competere.
- 25 Libellus in actione Publiciana Hispana lingua confectus.

S. PRIMUS.

DE ACTIONE PUBLICIANA, REALI prætorie.

1. Publiciana actio sic appellatur, quia à Publicio Pratore primo fuit in albo propolita: 2. competitque habenti à non domino ex justo titulo rem nondum usucaptam, si ejus possessionem aliquo modo amittit. (a) 3. Et ad hoc ut alicui competat hæc actio, requiruntur sequentia: primo, quod actor habuerit rem illam ex titulo justo, & habili ad transferendum dominium, sive lucrativo, sive oneroso. (b) 4. Quo fit, quod qui rem habuit à furioso, vel à pupillo, sine auctorita-

lii 2

te

viii, ff. de Action. & oblig. relolvunt Fortunius Garcia, in leg. Juris gentium, §. Prætor ait, n. 3. & 4. ff. de Pæcis, & Orosio. in leg. 1. de Offic. Prætor. n. 13.

(c) Ut probatur in leg. Quod si Egesti, §. fin. ff. de Eo, quod tertio loco, & explicat Gomec. n. 22. & Jal. n. 26. in dict. §. Sed ista.

(d) In cap. 1. in princ. circa finem.

(e) In dict. §. Sed ista.

(f) Dixit in §. In personam, juncto, §. Panster, Instit. de Ad.

(a) Ut probat text. in §. Namque sicut, Instit. de Action. & in leg. 1. ff. de Publ. & tradit. glof. in cap. Abbate Janè, verb. Dominii, de Re judic. lib. 6. de qua actione ultra DD. in prædictis locis tractant Innocent. & Panorm. n. 8. & alii in cap. 2. de Conjurand.

(b) Ut probatur in dict. §. Namque si cui, ibi: Ex justa causa, & in leg. Eum qui, §. 1. & in leg. Quæcumque, ff. de Publico.